

**«Быыра Баадьай»
олонхонон «Бырдахтар
уонна Тигээйилэр» диэн
улахан бөлөх оҕолоругар
куоталаһыы (эстафета)**

Толордо: Андреева Н.В.

Оонньуу сыала:

Өбүгэ оонньууларынан оҕону эт-хаан өттүнэн сайыннарыы. Оонньуу быраабылатын тутуһан, сатаан хонтуруолланар, бэйэтин салайынар сатабылларын сайыннарыы. Оҕо бэйэтин сымсатык туттарыгар, дьулуурдаах буоларын, хамаандаҕа сомоҕолоһон оонньуурун иитии.

Анала: 5-7 саастаах оҕолорго.

Тэрилэ: оҕо аайы төбөҕө кэтиллэр “бырдах” уонна “тигээйи” ойуулар. Мас ат мадьыала 2 устуука. Муос хайыһар 2 устуука. 10 устуука кегли.

Оонньуу ис хоһооно:

Сахалар былыр - былыргыттан иллэн кэмнэригэр көрү-нары тардан, оонньоон-көрүлээн атааралларын астыналлара. Кинилэр оонньууларга спортивнай хайысхалаах буоланнар, оҕо эт-сиин өттүнэн сайдарыгар туһалаах буолара. «Быыра Баадьай» олонхо персонажтарынан «Бырдахтар уонна тигээйилэр» хамсаныылаах эстафета физкультура дьарыгар, хамсаныылаах сынньаланна, анал дьарык быһыытынан ытыллыан сөп.

Ооньуу барыыта:

- ❖ Ооньууга 10- тан элбэх о5о ооньуон сөп.
- ❖ Икки тэн хамаандаҕа арахсаллар.
- ❖ Хамсаныылаах араас ооньуулар: «куобах», «анар атахха ойуу», «булчут хайыһарынан хаамыы», «ат сүүрдүүтэ», «атаралаан сүүрүү», «дул5алаах сириэн», «ат буолан сырсыы».
- ❖ Ооньууну улахан киһи ыытар. «Бол5ойун, бэлэмнэннибит, чэ!» диэн биллэрдэ да5аны куоталаһыы са5аланар. Анал бэлиэ5э диэри сүүрэри тоһо5олоон этэр. Ооньотооччу хамаандалар очкуоларын аа5ар уонна быраабыланы кэспэккэ, сорууда5ы сөпкө толороллорун хонтуруоллуур.
- ❖ О5олор ооньуу быраабылатын, хамсаныылары үчүгэйдик өйдүүллэрин туһуттан бастатан туран очкуо аа5ыыта суох бэлэмнэнии диэн ооньуулар.

«Куобах»

Куобахтыы ойуоккалаанын урут уруккаттан баар ыстана. Билигин спортка көрүнэ. Ыһахтарга ытыллар улахан күрэхтэргэ киирсэр.

Икки атабы сыһары уктэнэн туран куобах курдук ойуоккалаан тийэн бэлиэни таарыйар уонна сүүрэн кэлэр иккис оҕону таарыйар, оннук ооньуу салбанар.

«Анар атахха ойуу»

Анар атахха ойуу элбэх сэниэни, сыраны эрэйэр ыстана көрүнүттэн биирдэстэрэ буолар. Уна атабы кэннинэн үөнээ диэки туталлар уонна икки илииннэн салгынна эргитэн көмөлөнүннэрэн ханас атабынан киэнник ойуу.

«Булчут хайыһарынан хаамыы»

Былыр өбүгэлэрбит бултаан-алтаан аһыыр кэмнэригэр туут хайыһар булчут саамай абыраллаах мала буолара. Хара тыаны, халын систэри хайыһарынан хаамаллара.

Оҕо муос хайыһарга турар уонна хаарынан хаамар булчут курдук туттан киэнник хардыылыыр.

«Ат сүүрдүүтэ»

Ханнык да кэпсээннэ, сэһэннэ уонна олонхоҕо кэпсэнэринэн саха дьоно дьөһөгөй оҕотун сылгыны инники күөннэ туталлар, ытыктыыллар. Билигин ыһахтарга ат сүүрдэн күрэхтэһэллэр.

Оҕоҕо сөптөөх оноһуулаах ат мадьыалын миинэн баран олонхо бухатыырын курдук эрчимнээхтик сүүрүү.

«Атаралаан сүүрүү»

Бу ооньуу өбүгэлэрбит үгэннээн олороллорун саҕана ыһах кэмигэр күрэхтэһиигэ ооньуур эбиттэр.

Ханас атахтарын иннилэрин диэки, уна атахтарын кэннилэрин диэки сүүрэн иһэр киһи курдук туттан, икки атахтарыгар тэбис тэннэ тирэнэн, иннилэрин диэки ойон иһэллэр.

«Ат буолан сырсыы»

Сайын сайылыкка көһөн киирэн баран, оһолор араас оонньуулары оонньууллара. Олортон биирдэстэрэ - «ат буолан күрэхтэһии».

Оһо икки илиилэринэн сиргэ тайанар, икки атахтарын төбөтүгэр тирэнэр. «Чэ!» диэн хамаанда кэнниттэн түһүнэн кэбиһэллэр. Сүүрэллэригэр икки илиилэрин-атахтарын тэннэ ылан, төкөһөн эрэрдии барыахтаахтар.

«Дулбалаах сиринэн»

Былыр өбүгэлэрбит дьаданы өттө үксүн дулбалаах сирдэри оттууллара. Ол иһин дулбалаах сиринэн иһнибэккэ сылдьар туһугар араастаан туттан оонньууллара.

Киэгилилэри хаамар сиринэн бэлиэһэ диэри биирдии хаамы арыттаах гына тарһата уураллар. Оонньооччу оһо хараһын симэр уонна киэгилилэри охторбокко бэлиэһэ тийэр. Оһолор киэгилилэри охтортообут буоллахтарына, ким хаһы охторбутунан очкуону ааһаллар.